

Svar på skriftligt spørgsmål om att ingripa mot hatretorik genom lagstiftning

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 133/2018 rd undertecknat av riksdagsledamot Olli-Poika Parviainen /gröna:

Vilka åtgärder tänker ni att vidta för att ingripa i hatretoriken genom lagstiftning?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt 12 § i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Yttrandefriheten omfattar all kommunikation, oavsett synvinkel eller innehåll. Målet med yttrandefriheten är bland annat att garantera den fria åsiktsbildningen, den fria offentliga debatten, massmediernas fria utveckling och pluralism och möjligheten till offentlig kritik av maktutövningen.

Användningen av yttrandefriheten innefattar dock både frihet och ansvar. De som deltar i den offentliga debatten ska respektera andras människovärde. Hatretorik förtjänar inte det skydd som yttrandefriheten ger. Hatretorik, hot och förföljelse är straffbara enligt strafflagen.

Lagen medger endast saklig kritik, exempelvis av invandrings- och utlänningspolitik eller av dem som ansvarar för sådan politik. Det är däremot straffbart att hota, förtala eller smäda folkgrupper. För grov hets mot folkgrupp kan man dömas till fängelse i fyra år. Förnedrar man en annan person kan man å andra sidan straffas för ärekränkning. Regleringen innefattar en balans som tryggar yttrandefriheten och möjliggör fri offentlig debatt. Saklig kritik som riktar sig mot någons förfarande inom politiken, näringslivet, i en offentlig tjänst eller ett offentligt uppdrag eller inom vetenskap, konst eller med dessa jämförbar offentlig verksamhet är inte straffbar. Utöver bestämmelserna i strafflagen kan hatretorik även utgöra en förbjuden form av trakasserier enligt diskrimineringslagen.

Våld, hot och förföljelse omfattas aldrig av det skydd som yttrandefriheten ger. Olaga hot och offentlig uppmaning till brott är straffbara enligt strafflagen. Också alla former av våld och medverkan till våld är straffbara. Den som uppmanar till brott döms som gärningsman. Också medhjälp till våldsbrott är straffbart. Enligt strafflagen är ett rasistiskt motiv en grund för straffskärpning.

Strafflagen innehåller dessutom bestämmelser om förföljelse, vilka trädde i kraft 2014. Med stöd av dessa bestämmelser kan myndigheterna ingripa när någon upprepade gånger hotar, följer efter

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 133/2018 rd

eller kontakter någon annan så att förfarandet är ägnat att skapa rädsla eller ångest hos den som förföljs. Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter inte att hoten är uttryckliga och de behöver inte vara lika allvarliga som i bestämmelsen om olaga hot. I förarbetena till lagen betonas att bestämmelsen även kan tillämpas på situationer där flera personer deltar i förföljandet.

För hatretorik som publiceras i sociala medier är även administratörerna ansvariga. Deras ansvar fastslås enligt de allmänna straffrättsliga doktrinerna om medverkan. En tjänsteleverantör som tillhandahåller informationssamhällets tjänster kan endast undgå ansvaret för hets mot folkgrupp under förutsättning att tjänsteleverantören utan dröjsmål vidtar åtgärder för att göra den information som lagrats oåtkomlig efter att han eller hon fått kännedom om att den information som lagrats uppenbart strider mot lagen. En domstol kan också förordna att en tjänsteleverantör vid vite ska göra den information som denne lagrat oåtkomlig, om informationen uppenbart är sådan att det enligt lag är straffbart att hålla den tillgänglig för allmänheten.

Vad gäller rättsskyddet för brottsoffer ska noteras att det i fall av hatbrott inte beror på offrets egna åtgärder huruvida det straffrättsliga ansvaret förverkligas. Hets mot folkgrupp, offentlig uppmaning till brott, förföljelse och våldsbrott är brott som hör under allmänt åtal. Åtal för ärekränkning eller olaga hot kan väckas mot offrets vilja om ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver det. Enligt förarbetena kan detta exempelvis gälla om det finns skäl att misstänka att målsägandes passivitet beror på tvång eller andra påtryckningar och det är frågan om mycket grov ärekränkning eller gäller massmedier som upprepade gånger gör sig skyldiga till sådana grova brott.

Lagstiftningen om hatretorik och förföljelse är alltså aktuell och omfattande. Hatretorik som begränsar yttrandefriheten måste dock också motverkas på andra sätt. Statsrådet har därför vidtagit flera åtgärder för att förebygga hatbrott.

Statsrådet har förbundit sig till nolltolerans mot rasistisk och annan hatretorik i sin egen verksamhet. I september 2016 beslutade regeringen att tilldela ytterligare medel till verksamheten med nätpolis och utredandet av hatretorikbrott. Övervakningen av brott som sker över nätet har centraliserats så att den ska kunna ingå i de nationella strukturerna för brottsbekämpning och under rättelse. Den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter godkändes av Statsrådet 2017. Planen innehåller åtgärder för att motverka hatbrott, stärka enskilda aktörers verksamhet för att stävja hatbrott samt utveckla samarbetet mellan myndigheterna och medborgarsamhället.

Justitieministeriet inledde i slutet av förra året ett projekt för att effektivisera arbetet mot hatbrott och hatretorik. Projektet, Against Hate, fokuserar på att stärka myndigheternas, särskilt polisens, åklagares och domares, beredskap att ingripa i hatbrott och hatretorik. I projektet kartläggs åtgärder som vidtagits mot hatbrott och hatretorik. Utifrån kartläggningen utarbetas en handlingsplan och kompetensen hos olika myndigheter stärks genom utbildning. Inom ramen för projektet utvecklas också stödåtgärderna för offren för hatbrott. När projektet avslutats har myndigheterna mer kunskap om hatbrott och hatretorik, och bättre verktyg för att ingripa i dessa.

Utöver att drabba vissa befolkningsgrupper och privatpersoner riktas hatretorik och hot i dagsläget alltmer också mot företrädare för diverse yrkesgrupper, såsom journalister, forskare, domare

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 133/2018 rd

och människorättsaktivister. Detta försvagar yttrandefriheten. Justitieministeriet ska i samarbete med olika aktörer utreda hur man ännu effektivare kan ingripa i detta problem.

Helsingfors 4.5.2018

Justitieminister Antti Häkkänen